

Javaslat

A hajdúnánási Tájház

Települési Értéktárba történő felvételére

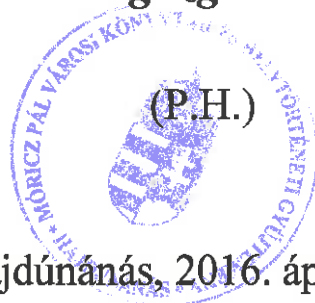

Készítette:

Móricz Pál Helytörténeti gyűjtemény

Buczkó József

igazgató

Hajdúnánás, 2016. április 19.

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:	Buczko József
Levelezési cím:	4080 Hajdúnánás, Bocskai utca 12-14. 4080
Telefonszám:	52/381-941
e-mail cím.	konyvtarhnanas@fereemail.hu

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1 A nemzeti érték megnevezése:

A hajdúnánási Tájház

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☒ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Hajdúnánás

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési   tájegységi   megyei   külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Ez az egykori paraszti lakóház a 18. század végén épült. Stílusát tekintve népi klasszicista. A hajdúnánási, s egyben az alföldi háztípusra jellemzően az épület udvari homlokzatán fut a tornác, vagy nánási néprajzban az ámbitus.

A magyar házfornának nem ősi képződménye maga a tornác. Vidékünkön a 18. század elejétől honosodott meg, amikortól a helyi rendeletek erősen tiltották már az épületek utca felőli végénél megásott gabonás vermeket. Ezek ugyanis balesetveszélyessé váltak. A gabonátárolás újabb helyszíne szép lassan a lakóházból kiszakított fedett eresztész, azaz a tornác lett, innen is származik másik népi neve: *lopott tornác*.

Ideiglenes magtári szerepe mellett, ahol hatalmas hombárokban tárolták a szemes gabonát, nyár időben a férfiak kedvelt szálláshelye is volt.

Az oszlopok a klasszicizmus stílusjegyeinek megfelelően talppilléren álló kör keresztmetszetű pillérek. Építőanyaguk a vert falú épülettel szemben téglából, csakúgy, mint a ház alapja is. Tipikus építészeti elemnek tekinthető a féloszlop is, melyet az udvar felőli végén, a kamra falához támasztva építettek,

Az épület utcai homlokzata *virtelkes*, azaz tűzfalas. Leglátványosabb, egyben kifejezetten hasznos célt szolgáló homlokzati elem a vízvető, amely a vértelkek alsó peremén fut, s legfőbb feladata, hogy védje az alatta lévő falazatot a csapadékvíztől. Ez évtizedeken át deszka volt, ám egy felújítás során hódfarkú cserépre változtatták, ám funkciója ennek is ugyanaz, ugyanakkor látványos fény-árnyék játékot képez a homlokzaton, csakúgy, mint a vakolatdíszek, melyek a tetővonal mentén és ablakkeretek körül futnak. Itt is megjelennek az udvari tornác oszlopok mintázata, de itt már csupán plasztikus elemekként, s ez is a klasszicizmus sajátos formajegye.

A háromosztatú akóház minden helyisége földpadlós. A falazat belül is, amint a külső falazatok is, tapasztott, mésszel fehérre festettek.

A házba lépő a pitarba, vagy népi nevén pitarba érkezik. Itt áll a sártűzhely és ide nyílik a nagyház kemencéjének ajtaja, azaz a szája.

A család számára pihenőhelyül szolgáló helyiség balra nyílik, s nagyház a neve. A mestergerendás, keresztgerendás és tapasztott padlás népi lakóházaink tipikus eleme. A berendezés legfőbb ékessége a boglyakemence, a kredenc, az ablak előtt álló kanapé és a fekvőhelyek, előttük az asztallal.

A harmadik helyiség a kamra. Udvarra tekintő aprócska ablaka inkább szellőzőnyílás. Itt tárolták az élelmiszereket, a konyha ritkábban használt eszközkészletét, stb.

Az épület udvara paraszti életmód építményeit tartalmazza. Istállót, amely 1985 óta hitelesen berendezett kovácsműhelyként funkcionál, szín, amely közösségi célokat szolgál, és a kukorica góré a hozzátámasztott féleresszel, amely alatt mezőgazdasági eszközök és a parasztszekér áll.

A portát palánkkerítés övezi, az utca fronton álló faragott kapubálványokkal ellátott kapukkal.

A lakóházat még 1980-ban vásárolta eredeti tulajdonosától az akkori Városi Tanács. 1985-től mint Hajdú Ház És Kovácsműhely kapott működési engedélyt, 1980 óta védett épület, néi műemlék, melyről a tornácon elhelyezett márványtábla tájékoztat.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A hajdúnánási Tájház mint épület és paraszti porta egyedülálló népi építészeti értéket képvisel. Mint országosan védett műemlék utódaink számára történő megőrzése elsőrendű feladatunk, s ez magyarázza a Helyi Értéktárba történő felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Dankó Imre

1973 Néphagyomány, népműveltség In: Hajdúnánás története)Szerk.: Rác István)
359-372, Hnánás

Darócziné Bordás Andrea

2008 Hajdúnánás Hajdú Ház és Kovácsműhely. Tájak Korok Múzeumok Kiskönyvt. 812.

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

A Tájház udvar felőli nézete a színnel, valamint a tornác és a búbos kemence

A Tájház épülete a kútágassal és kúttal, lenn a nagyház berendezése

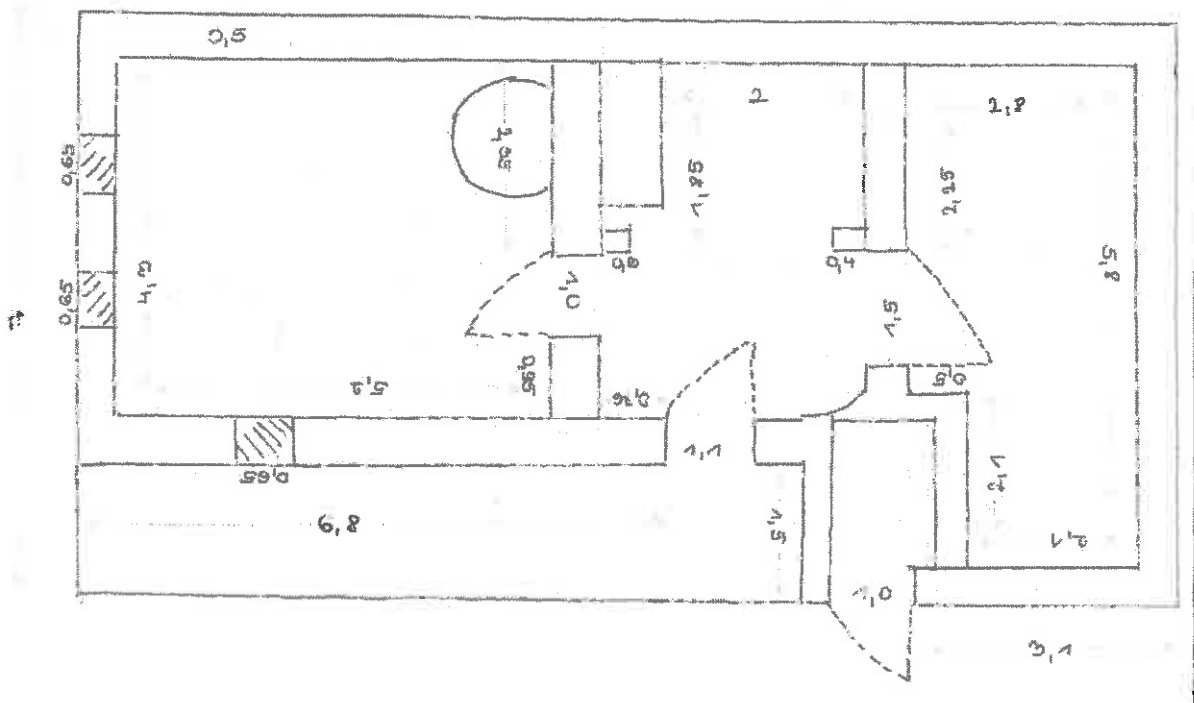

A tornác a búbos kemencével, valamint részlet a nagy házból

A pitvar berendezése és a ház alaprajza

Az istállóból átalakított kovácsműhely a támasztott eressel és berendezésének egy részlete

2. *A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:*

3. *A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat:*

Az itt közölt fényképek, rajzok korlátlanul felhasználhatók.